

ИСТОРИЯ НА МЕДИЦИНСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ В ГРАД СЛИВЕН

Мария Тодорова¹, Пепа Джеджева²

¹Съюз на учените в България, почетен член

²Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна, Филиал Сливен,
Катедра по здравни грижи

HISTORY OF MEDICAL EDUCATION IN THE TOWN OF SLIVEN

Maria Todorova¹, Pepa Dzhedzheva²

¹Union of Scientists in Bulgaria, Honorary Member

²Department of Nursing, Sliven Affiliate, Medical University of Varna

РЕЗЮМЕ

Въведение: В исторически аспект съвременното сестринско образование в град Сливен бележи своето начало през 1963 г. с откриването на Техникум за медицински сестри като филиал на медицинския техникум в град Стара Загора.

Методи: Анализ на документи.

Материали: От тогава до закриването му през 2008 г. статутът на учебното заведение търпи редица промени, свързани с реформата в здравеопазването, с изисквания на Закона за висшето образование и с реалните потребности от кадри в съответното професионално направление.

През 2013 г. с решение на 41-то Народно събрание на Република България е открит Филиал Сливен, като част от структурата на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна, с предмет на дейност – обучение на студенти по специалностите от регулираните професии „Медицинска сестра“ и „Акушерка“ от професионално направление „Здравни грижи“.

Заклучение: Обучението и преподаването в настоящия Филиал Сливен на Медицински университет – Варна, отговаря на европейските и световни стандарти в областта на здравните грижи и висшето образование.

В доклада се проследява зараждането и развитието на медицинското образование в град Сливен.

Ключови думи: медицинско образование, история, здравни грижи

ABSTRACT

Historically, modern nursing education in Sliven marks its beginning in 1963, with the opening of the Nursing School as an affiliate of the medical school in Stara Zagora. Since then, until its closure in 2008, the status of the school has undergone a number of changes related to the healthcare reform, the requirements of the Higher Education Act and the actual needs for staff in the professional field.

In 2013, with a decision of the 41st National Assembly of the Republic of Bulgaria, the Sliven Affiliate was established by the Medical University of Varna, with the aim of training students in nursing and midwifery.

Teaching at the present Sliven Affiliate meets the European and world standards in the field of healthcare and higher education.

The report tracks the origin and development of medical education in the town of Sliven.

Keywords: medical education, history, healthcare

ВЪВЕДЕНИЕ

През последните години непрекъснато нараства необходимостта от професионалисти по здравни грижи в България, в Европа и в световен мащаб. Задълбочаващите се негативни тенденции, свързани с демографската ситуация и здравното състояние на населението в Република България, налагат предлагане на качествени и компетентни здравни специалисти за нуждите на здравеопазването.

Тази година се навършват пет години от откриването на Филиал Сливен към Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” – Варна.

Съвременното сестринско образование в град Сливен бележи своето начало преди петдесет и пет години с откриването на Техникум за медицински сестри като филиал на медицинския техникум в Стара Загора. Статутът на учебното заведение търпи редица промени, свързани с реформата в здравеопазването, с изисквания на Закона за висше образование и с реалните потребности от кадри в съответното професионално направление.

ЦЕЛ

Целта на проучването е да проследи зараждането (преди петдесет и пет години) и развитието на съвременното медицинско образование в град Сливен.

МЕТОДИ

Настоящото изложение е резултат на анализа на наличните документи.

МАТЕРИАЛИ

По време на Освободителната война в Сливен се утвърждава идеята да се основе благотворително дружество „Червен кръст“. Според архивните документи то е първото в страната и е предшественик на днешния Филиал. Създадено е на 25.10.1878 г. (3). В чл. 9 на неговия устав, утвърден от генерал-губернатора на Източна Румелия, е записано: „Членовете на комитета, които изпълняват длъжността си, имат право да носят червени кръстове, с него имат право да се ползват онези жени, които работят доброволно за полза на Червения кръст, също и онези, които пожелават да наглеждат болни и приемат името „сестри милосердия“ (1,2).

Така се поставя началото на обучението на милосърдни сестри, които да оказват първа по-

мощ на пострадалите по време на война и при стихийни бедствия. През 1879 г. по инициатива на руското общество „Червен кръст“ в Източна Румелия било образувано дружество „Св. Пантелеймон“ за подпомагане на болни от милицията и населението. Решава се да се открият три болници в най-големите градове: в Пловдив – 100 легла, в Сливен – 25 легла и в Бургас – 80 легла. По молба на дружеството „Св. Пантелеймон“ Руският червен кръст изпраща 4 от най-опитните си старши милосърдни сестри, за да работят в болниците на дружеството като инструкторки. В болницата в град Сливен е била командирована старшата сестра Елена Черкас, за да подготви жени от местното население за милосърдни сестри, които не само да я заменят след нейното заминаване, но и да обучават новопостъпилите (5). В годините до 1944-та дружеството продължава да организира здравни курсове за обучението на самарянки и милосърдни сестри, които полагат грижи за болните и ранените войници и офицери на фронта и в тила. Курсовете са с продължителност 4 месеца и са предимно за оказване на първа помощ на населението (1, 2).

Възниква необходимост от професионално подготвени медицински сестри, обучението на които да отговаря на особеностите на историческата епоха, на социалното и икономическо развитие на обществото, както и на националните и културни специфики.

През 1963 г. в град Сливен се открива Техникум за медицински сестри в сградата на бившето училище „Аргир Димитров“ в Клуцохор като филиал на медицинския техникум в Стара Загора. Новооткритото медицинско училище има собствена сграда с четири стаи, но не разполага с добра материална база. В резултат на амбицията, упорития труд и организационния опит на директора д-р Павел Павлов – дотогавашен инспектор в отдел „Народно здраве“ към ОНС, за кратко време училищното ръководство, заедно с щатните преподаватели, успява да изгради стройна организация на учебния процес. Първата година са приети за обучение два курса по 30 девойки в специалността „Медицинска сестра“ – общ профил. На следващата година е разкрит и профил „Детска медицинска сестра“. В медицинския техникум постъпват преди всичко кандидати от Сливенски и Ямболски окръг. Срокът на обучение е 2 години. Практическото обучение се осъществява от щатни преподаватели – медицински сестри. Първите преподаватели по практика, назначени в медицинското училище, са Донка Андонова, Пенка Китанова, Цветана Попова, Йонка Цветко-

ва, Елена Иванова, малко по-късно е назначена и Донка Бушандрова. Всички те са медицински сестри с доказан професионализъм. Освен медицинското образование, което неоспоримо им помага в преподавателската работа, те са получили и педагогическа подготовка (1, 2).

Теоретическите клинични дисциплини се преподават от лекари специалисти с изключително богат опит: д-р Михаил Попов – завеждащ хирургично отделение в Работническа болница в град Сливен, д-р Йордан Милков – завеждащ хирургично отделение във Военна болница, град Сливен, д-р Веселин Василев – ординатор в детско отделение, д-р Маргарита Костуркова – завеждащ детско отделение, д-р Димитър Топалов – началник-отдел „Народно здраве“, д-р Евгения Даскалова – ординатор във вътрешно отделение, д-р Николина Желева – завеждащ вътрешно отделение, д-р Владимир Казанцев – ординатор в очно отделение, д-р Сергей Грабев – завеждащ физиотерапевтично отделение, д-р Грозю Грозев – завеждащ клинична лаборатория, д-р Любомир Бояджиев – завеждащ епидемиологично отделение в ХЕИ, д-р Тодор Тумбев – ординатор в кожно-венерологично отделение, д-р Михаил Бобев – завеждащ УНГ отделение, д-р Веселина Сапарева – ординатор в АГ отделение и др. (1,2).

По неизвестни причини през 1968 г. Техникумът за медицински сестри се закрива. До септември 1968 г. са дипломирани 240 медицински сестри за болниците на Сливенски и Ямболски окръг (1,2).

След задълбочено проучване на нуждите от медицински сестри в Сливенски и Ямболски регион през 1975 г. отново се открива медицинско училище в Сливен. За целта голям принос има д-р Минчо Минчев, който е натоварен от тогавашния министър на здравеопазването д-р Ангел Тодоров да изпълнява функционално длъжността „Директор на медицинското училище“ (1,2).

Със Заповед №1288 от 22.03.1976 г. на Министерството на народното здраве медицинското училище в град Сливен се преобразува в Полувисш медицински институт. Така преобразуваният сливенски медицински институт – от 1978 г. до 1988 г. – се ръководи от Накитка Петрова – к.м.г.н. Тя поставя началото на активна и богата по своето съдържание научна дейност. Организиран и проведен са научно-практически конференции с участието на учени от страната, както и учени с международно участие от градовете Гера – Германия, и Тернопол – Украйна. За преподаватели са канени и хабилизирани преподаватели от висшите медицински институти от страната, БАН и чужбина (1, 2).

През 1982 г. сливенският Полувисш медицински институт се преобразува в Институт за подготовка на здравни кадри със средно специално образование и срок на обучение – 2 години. От 01.07.1988 г. директор на института е Марианна Недева (1, 2).

С ПМС № 61 от 18.02.1989 г. институтът отново се преобразува в Полувисш медицински институт (ПМИ) със срок на обучение 5 семестъра. Разработени са нови учебни планове и програми, съобразени със срока на обучение (1, 2).

След направено проучване на нуждите от медицински лаборанти в здравните заведения на Бургаска и Хасковска област, през учебната 1990/91 г. се разкрива и още една специалност – „Медицински лаборант“ (1, 2).

През годините ПМИ – Сливен, се изгражда и утвърждава като учебно заведение с традиции, разполагащо със собствена база, с учебни зали и кабинети, обзаведени с подходящи пособия и материали за провеждане на учебния процес. Базите за практическо обучение са осигурявали преподаватели по клиничните дисциплини – дългогодишни лекари – ерудирани личности с висок професионализъм: д-р Иванка Панайотова, д-р Станка Железчева, д.м., д-р Трифон Иванов, д.м., д-р Мария Тодорова, д.м.н., д-р Павлина Кондакова, д-р Евгения Денчева, д-р Димитър Боянов, д-р Елена Лещакова, д-р София Костова, д-р Петко Катевски, д-р Христо Режев, д-р Константин Косев, д-р Димитър Бушандров, д-р Мариана Кирилова, д-р Пеньо Дичев, д.м. (1, 2).

Практическото обучение на студентите се осъществява от преподаватели по практика – медицински сестри и медицински лаборанти с богат професионален опит и педагогическа подготовка – Стела Шумкова, Стоянка Маринова, Маргарита Николова, Марушка Иеменджиева, Филка Бончева, Минка Илчева, Яна Кафеджиева, Димитринка Христова, Марияна Кирова, Пепа Дждежева, Велина Димитрова, Димитрия Коларова, Минка Табанова (1, 2).

Реформата в базисното обучение на медицински специалисти се осъществява от Министерство на здравеопазването, съвместно с консултанти от Европейския съюз, чрез преобразуване на полувисшите медицински институти в България в медицински колежи. В съответствие с изискването на Закона за висше образование и с реалната потребност от кадри с образователно-квалификационна степен „Специалист по здравни грижи“, с Постановление № 16 на МС от 27.01.1997 г. Полувисшият медицински институт в Сливен е преобразуван в Медицински колеж, като част от

структурата на Тракийски университет – Стара Загора (4,5). Директори на Медицинския колеж са Марианна Недева, доц. д-р Мария Тодорова, д.м.н. и доц. д-р Красимира Халачева, д.м.

Високите постижения в медицинската наука и разширяването на международните връзки определят професионалната роля и компетентност на медицинската сестра, не само като пасивен изпълнител на лекарските назначения, но и като активен участник в лечебния процес. Това налага необходимост, както от професионални знания и умения, така и от подготовка в областта на медико-социалните, поведенчески и социално-правни дисциплини, в т.ч. медицинската етика, медицинската психология и др.

До закриването му през 2008 г. статутът на учебното заведение търпи редица промени, свързани с реформата в здравеопазването, с изискванията на Закона за висшето образование и с реалните потребности от кадри в съответното професионално направление.

През 2013 г. с Решение на 41-то Народно събрание на Република България е открит Филиал Сливен като част от структурата на Медицински университет “Проф. д-р Параскев Стоянов” – Варна, с предмет на дейност – обучение на студенти по специалностите от регулираните професии “Медицинска сестра” и “Акушерка” от професионално направление “Здравни грижи”.

Определящите фактори за разкриването му са свързани предимно с нарастването на потребностите на обществото и на работодателите от качествени здравни грижи; с непрекъснатото развитие на здравните услуги и грижи; с новите тенденции в обучението на професионалисти от направлението „Здравни грижи“ в България, Европа и света.

При откриването директор на филиала е доц. д-р Нели Спасова, а от 09.2015 г. директор е проф. д-р Иван Димитров, д.м.н. Организацията на обучението се извършва от Катедра “Здравни грижи”. Ръководител на катедрата е проф. д-р Иван Александров, д.п.с.н. Академичният състав, провеждащ обучението по двете специалности, се състои от трима хабилитирани преподаватели: проф. д-р Иван Димитров, д.м.н., проф. д-р Иван Александров, д.м.н., доц. Елена Желева, д.п.; асистенти със специалност „Медицина“ са д-р Иван Радков и д-р Пламен Димитров, а шест асистенти са с ОКС „Магистър“ по специалност „Управление на здравните грижи“ – за специалност „Медицинска сестра“: Пепа Джеджева, Пепа Чиликова, Мариана Желязкова, Живка Маргосян и за специалност „Акушерка“: Виолета Алекси-

ева и Мария Цочева. Голяма част от асистентите са зачислени в докторантури. Преподаването на клиничните дисциплини с лекционни курсове се осъществява от хабилитирани преподаватели на Факултета по медицина на МУ Варна, а упражненията се водят от лекари с придобита специалност по съответната дисциплина от лечебните заведения в град Сливен.

С решение на Акредитационния съвет на НАОА от 26.07.2018 г. /Протокол № 14/ Филиал Сливен получи програмна акредитация на специалност от регулираните професии „Медицинска сестра“ и „Акушерка“ за образователно квалификационна степен „Бакалавър“ в Медицински университет – Варна, с оценка над 8 за срок от 5 години и с капацитет от 170 студенти.

С решение на Акредитационния съвет на НАОА от 2015 г. Катедра “Здравни грижи” на Филиал Сливен на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” – Варна, получи акредитация на докторската програма “Управление на здравните грижи” за петгодишен срок.

Обучението на студентите по двете специалности се провежда в редовна форма с продължителност 4 години. То цели подготовката на здравни професионалисти, които да покриват на високо професионално ниво потребностите на населението от здравни грижи и да създават условия за профилактика на социално значимите заболявания. Съдържанието на обучението се определя като синтез от основни медико-биологични и клинични знания, които в съчетание с усвоените специфични професионални умения позволяват реализирането на бъдещите медицински сестри като добри професионалисти в сферата на здравеопазването. През седми и осми семестър студентите провеждат преддипломен стаж, през който те трябва да затвърдят и усъвършенстват придобитите по време на следването практически знания и умения и да изградят компетенции за самостоятелно решаване на професионални задачи. Обучението по двете специалности приключва с полагање на 4 държавни изпита.

За обучението на студентите по двете специалности филиалът разполага с лекционни зали, оборудвани с техника за аудио-визуална връзка с МУ Варна и практически кабинети, оборудвани със съвременни мулажи и пособия.

Учебната практика и преддипломният стаж се провеждат в две, акредитирани за обучение, многопрофилни болници: МБАЛ „Д-р Иван Селимински“ АД – гр. Сливен, и МБАЛ „Хаджи Димитър” – гр. Сливен, медицински центрове, ДКЦ, Дневен център за пълнолетни лица с увреждания

„Св. Стилиан Детепазител“, Дом за медико-социални грижи за деца, ЦКВЗ – Сливен ЕООД, детски ясли на територията на Община Сливен и други лечебни и профилактични заведения.

През учебната 2014/2015 г. в МУ Варна и Филиал Сливен стартира използването на електронни платформи: системата BLACKBOARD, която значително разширява възможностите за непрекъснат контакт със студентите и повишава качеството на обучение и контрола върху знанията им и платформата „Уеб-студент“ за електронно обслужване на студентите от всички специалности на МУ Варна.

Качеството на обучение във Филиал Сливен се определя от високо ниво на материалната база, квалификация и подготовка на преподавателите, използване на съвременни електронни и интерактивни методи на преподаване и др.

В момента във филиала се обучават общо 142 студенти от професионално направление „Здравни грижи“ на ОКС „Бакалавър“ на двете специалности.

През 2017 г. завършва обучението си първият випуск на Филиал Сливен към МУ Варна. От специалност „Медицинска сестра“ са дипломирани 19 студенти, а от специалност „Акушерка“ – 20 студенти. Дипломираните студенти получават европейско приложение към дипломите си, което им позволява да се реализират на пазара на труда в страните членки на Европейския съюз.

Преподаватели и студенти от Филиал Сливен активно участват в научни мероприятия. Студентите получават специални стипендии за научни постижения по проект „Студентски стипендии“, съфинансиран от Европейския социален фонд по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“.

През май 2016 г. за първи път от Филиал Сливен е организирана научна конференция „Съвременни тенденции в здравните грижи“, в която участват преподаватели и студенти от МУ Варна, от филиалите в Сливен, Велико Търново и Шумен, както и специалисти по здравни грижи от градовете Варна, Сливен, Шумен и Велико Търново. Конференцията е отразена от Университетската телевизия. Пълният текст на докладите е публикуван в приложението на списание „Варненски медицински форум“.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение можем да кажем, че медицинското образование в град Сливен води своето начало в годините след Освобождението на Бълга-

рия от турско робство, когато започва обучението на милосърдни сестри от създаденото в Сливен дружество „Червен кръст“, а по-късно и на сараянки – за работа в новооткритата Сливенска болница.

Поради възникване на необходимост от професионално подготвени медицински сестри през 1963 г. (преди 55 години) в Сливен се открива Техникум за медицински сестри. През годините статутът на учебното заведение търпи редица промени, свързани с реформите и с реалните потребности от кадри в здравеопазването. Достига се до днес, когато в продължение на 5 години се обучават на високо ниво, отговарящо на европейските и световни стандарти в областта на здравните грижи и висшето образование, студенти от специалностите „Медицинска сестра“ и „Акушерка“ във Филиал Сливен на Медицински университет – Варна.

През годините тази високоотговорна и нелека дейност е допринасяла и ще допринася и в бъдеще за развитието и просперитета на медицинското образование в града.

ЛИТЕРАТУРА

1. Недева М. Медицинско образование, Здравеопазването в Сливен от Възраждането до наши дни, библиография, Сливен, 1999, 116-120.
2. Недева М, Чолакова М, Коларова Д, Тодорова М. Развитие на сестринското образование в Сливен, Сливенско здравеопазване – минало, настояще и бъдеще, Юбилейна научна конференция, Сборник доклади и съобщения, Сливен, 1997, 36-40.
3. Русева М, Василев А, Атанасов И, Куновска М. 131 години Сливенска червенокръстска организация. Известия на Съюза на учените – Сливен, 2009, 16, 43-45.
4. Танева К, Букурешка – Желева П. Развитие на сестринството през периода 1879 – 2014 г. в МБАЛ „Д-р Иван Селимински“ АД – гр. Сливен, Известия на Съюза на учените – Сливен, 2014, 28, 3, 14-20.
5. Чиликова П, Алексиева В, Стоянова С, Хайдутова Д. Образът на медицинската сестра в исторически аспект, Известия на Съюза на учените – Сливен, 2014, 28, 3, 21-24.

*Адрес за кореспонденция:
Пепа Дждежева
МУ Варна – Филиал Сливен,
Катедра „Здравни Грижи“,
ул. „Генерал Столетов“ 30, гр. Сливен 8800
e-mail: p.djedjeva@gmail.com*